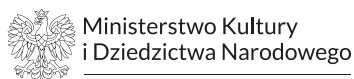

**PORADNIK
BARDZOMŁODO—
—KULTURALNY**

**Kultura dostępna dla
wszystkich – praca z osobami
z niepełnosprawnością słuchową**

JUSTYNA KAZEK | KONSULTACJA: WIOLETTA STĘPNIAK

Wstęp

Cześć Animatorko! Cześć Animatorze!

Jeśli chcesz, by Twoje działania kulturalne dotarły do szerokiego grona osób i nie wykluczały nikogo – ten artykuł jest dla Ciebie. Znajdziesz tu informacje niezbędne do tego, żeby tworzyć wydarzenia, w których mogą wziąć udział osoby z różnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnością. Zauważysz, że z części zaproponowanych rozwiązań korzystają nie tylko osoby z niepełnosprawnościami.

Poradnik zawiera najbardziej podstawowe kwestie, takie jak:

- ◆ opis konkretnej grupy osób z niepełnosprawnością,
- ◆ zasady savoir-vivre'u w kontakcie z osobą z niepełnosprawnością,
- ◆ rozwiązania, które umożliwiają osobom z niepełnosprawnością uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych.

CZY TO KOSZTUJE?

Część rozwiązań wymaga nakładów finansowych. Ale staraliśmy się pokazać, że czasem zapewnienie dostępności może nic nie kosztować, oprócz chęci i czasu. I tych bezkosztowych opcji jest naprawdę dużo.

CZY JEST TO TRUDNE?

Ocenisz samodzielnie. Na początku może się to wydawać skomplikowane. Jednak z każdym kolejnym wydarzeniem nabierzesz praktycznego doświadczenia, a dostępność zaczniesz traktować jak coś oczywistego. Wystarczy mieć w głowie hasła, co dla kogo może być potrzebne i dobry plan.

CZY WARTO?

To jest pytanie, czy szanować prawa człowieka i nikogo nie dyskryminować. Odpowiedź może być tylko jedna: Tak! I warto robić to mądrze. A jak zorganizujesz swoje wydarzenie tak, by mogły wziąć w nim udział osoby z niepełnosprawnościami i takie osoby się pojawią dzięki Twoim staraniom – satysfakcja gwarantowana!

Ta publikacja nie wyczerpuje tematu. Nie wyczerpuje też rozwiązań. To informacje niezbędne na początek. Po więcej sięgnij do licznych źródeł w internecie. Kilka odnośników znajdziesz na końcu artykułu.

O kim mówimy?

Wśród osób z niepełnosprawnością słuchu są:

- ◆ **osoby słabosłyszące;**
- ◆ **osoby g/Głuche.**

Osoby słabosłyszące

- zwykle posługują się językiem polskim w mowie i piśmie
- korzystają z aparatów słuchowych i implantów ślimakowych
- używają technologii, które wspierają słuch (pętli indukcyjnej, systemu FM)
- zazwyczaj nie znają języka migowego

Osoby g/Głuche

To osoby, które mają znaczny całkowity ubytek słuchu.

Dlaczego zapisujemy: „osoby g/Głuche”?

W tym zapisie bierzemy pod uwagę dwie grupy osób, które nie słyszą, czyli:

OSOBY GŁUCHE (NIESŁYSZĄCE)

To osoby, które nie utożsamiają się z kulturą Głuchych. Wśród nich są takie, które straciły słuch. Osoby głuche, które straciły słuch, często dobrze znają język polski. Na co dzień płynnie mówią i czytają ze zrozumieniem złożone teksty i materiały. Część z nich zna język migowy.

OSOBY GŁUCHE (INACZEJ: GŁUSI)

To mniejszość językowo-kulturowa. Tworzą ją osoby, które wychowały się w rodzinie i w środowisku Głuchych i chodziły do szkoły dla Głuchych;

Głusi mają swoją tożsamość, kulturę, historię i język (polski język migowy, w skrócie PJM). Tworzą zwartą społeczność i są dumni ze swojego pochodzenia i przynależności. Język polski jest dla Głuchych językiem obcym. Często uczą się go dopiero w szkole. W zależności od zdobytej edukacji posługują się nim płynnie jako drugim językiem lub znają go słabo.

Nie każda osoba głucha utożsamia się z mniejszością Głuchych. Dlatego najbardziej odpowiednim zapisem, który obejmuje zarówno grupę osób głuchych, jak i mniejszość Głuchych jest zapis: „osoby g/Głuche”.

Czy określenia „osoba g/Głucha” i „osoba niesłysząca” oznaczają to samo?

W potocznym języku na osoby g/Głuche mówi się także „osoby niesłyszące”. Jednak nie wszyscy Głusi chcą być tak określani.

Głusi terminem „niesłyszący” określają głuchych, którzy nie utożsamiają się z kulturą Głuchych. Niektóre osoby wolą być nazywane niesłyszące niż głuche. Uszanuj ich wolę.

Wśród osób g/Głuchych możesz spotkać osoby, które mają aparaty słuchowe lub implanty ślimakowe. Dzięki nim mogą słyszeć niektóre dźwięki.

Wśród g/Głuchych możesz spotkać osoby, które płynnie posługują się językiem polskim w mowie i w piśmie.

Część osób g/Głuchych potrafi czytać z ruchu warg. Wtedy ważne jest, żeby taka osoba mogła cały czas widzieć Twoje usta. Nie odwracaj się, gdy mówisz i nie zasłaniaj twarzy. Bujna broda i wąsy mogą utrudniać lub całkiem uniemożliwiać czytanie z ruchu warg.

UWAGA: Nie używaj określenia „głuchoniemy”, ponieważ jest obraźliwe i sugeruje, że g/Głusi nie potrafią się komunikować (dosłownie mówi, że są „niemi”.) To nie jest prawdą. g/Głusi mają swój język – polski język migowy i w nim się porozumiewają.

Co to jest PJM i SJM?

PJM – polski język migowy

To wizualno-przestrzenny język, którym posługują się g/Głusi. PJM posiada swoją gramatykę, odmienną od polskiej i bogaty zasób słów/znaków. Ważną rolę odgrywa w nim **mimika twarzy**. Istotne jest też tempo i kierunek migania. Tym językiem posługują się g/Głusi w rozmowie między sobą. PJM stale ewoluuje.

SJM – system językowo – migowy

To nie jest to język tak jak PJM, ale **system** oparty na gramatyce języka polskiego. Zdania w systemie językowo-migowym są dłuższe (gramatykę mają zaczerpniętą z języka polskiego). SJM skupia się głównie na gestach rąk i pomija mimikę. Dosłownie można go nazwać „nakładką na język polski”. Dla Głuchego, dla którego język polski jest językiem obcym, ta opcja komunikacji jest bardzo trudna, niezrozumiała i męcząca.

Osoby g/Głuche bardzo niechętnie komunikują się za pomocą SJM, ponieważ nie jest to ich naturalny język.

Jak się zachować?

- ◆ Jeżeli chcesz nawiązać kontakt z osobą g/Głuchą jest na to kilka sposobów: machnij ręką, dotknij jej ramienia, jeżeli ta osoba jest zwrócona do Ciebie plecami lub Cię nie zauważa. Nie obawiaj się: dotknięcie ramienia jest naturalnym sposobem zwrócenia uwagi wśród osób g/Głuchych. Możesz wyłączyć i włączyć światło – to też zwróci uwagę.
- ◆ Jeżeli widzisz osoby posługujące się językiem migowym, nie **przerywaj ich komunikacji** – nie przechodź między nimi, nie patrz się w ciekawski sposób. To dotyczy zarówno sytuacji, kiedy rozmawiają osoby g/Głuche jak i sytuacji rozmowy osoby g/Głuchej i tłumacza. Zadbaj o to, żeby osoby pracujące przy Twoim wydarzeniu też o tym wiedziały.
- ◆ Jeśli rozmawiasz z osobą g/Głuchą z pomocą tłumacza, **zawsze zwracaj się w stronę osoby g/Głuchej**, bo to ona jest Twoim rozmówcą, a nie tłumacz.
- ◆ Nie znasz języka migowego? Spróbuj skorzystać z kartki papieru i długopisu lub telefonu/tabletu. Pamiętaj, że dla osoby g/Głuchej język polski może być drugim językiem. Pierwszym jest polski język migowy. Pisz zdania konkretne, **prostymi słowami**, jasno przekazując niezbędne informacje.
- ◆ W przypadku osób słabosłyszących **mów wyraźnie i spokojnie**. Podniesiony głos i krzyk nie sprawiają, że osoba słabosłysząca lepiej Cię usłyszy. Stań przodem do rozmówczynie/rozmówcy, żeby mogła/mógł obserwować również ruch Twoich ust. Jeżeli zajdzie taka potrzeba, powtórz informację.

Dostępność

NAPISY / TRANSKRYPCJA

PĘTLA INDUKCYJNA

SYSTEM FM

ZAPROSZENIE W PJM

TŁUMACZENIE NA PJM

INFORMACJA

Napisy / transkrypcja

Napisy

Napisy powinny być nieodłączną częścią każdego opublikowanego filmu. Korzystają z nich osoby g/Głuche i słabosłyszące. Są też pomocne osobom mówiącym w obcym języku. Napisy w filmach pozwalają także na oglądanie filmów w sytuacji, gdy oglądamy je bez włączonego dźwięku, na przykład podczas podróży.

Napisy dla osób niesłyszących

Napisy dla osób z niepełnosprawnościami słuchu nie różnią się wiele od tych tworzonych do zagranicznych filmów. Zawierają informacje o warstwie dźwiękowej filmów, czyli **tekstowe opisy dźwięków**. Posiadają również zapis wypowiedzianych dialogów. Czasami stosowane są także napisy uproszczone. Z takich napisów korzystają dzieci lub osoby, które nie znają dobrze języka polskiego. Od niedawna napisy dla osób niesłyszących mogą być też **tworzone na żywo** poprzez **symultaniczny przekaz tekstowy** (w skrócie SPT). Wykorzystuje on zamianę mowy na tekst. Zasady tworzenia napisów dla niesłyszących znajdują się w wielu publikacjach dostępnych online. Informacje na ten temat możesz zdobyć również podczas bezpłatnych webinarów. Organizują je stowarzyszenia i fundacje specjalizujące się w tym temacie.

Przygotowaniem profesjonalnych napisów dla osób niesłyszących zajmują się w Polsce organizacje pozarządowe. To właśnie im najbezpieczniej zlecić wykonanie napisów. Dlaczego? Ponieważ zrobią to dobrze, profesjonalnie. Jeśli jednak nie dysponujesz budżetem, a chcesz przygotować takie napisy do niedługo filmu, możesz spróbować zrobić to samodzielnie. Nie jest to łatwe, ale warto próbować.

Pętla indukcyjna

Pętla indukcyjna to narzędzie wspomaganie słuchu dla osób słabosłyszących, które mają aparaty słuchowe lub implanty ślimakowe z cewką indukcyjną.

Żeby użyć pętli indukcyjnej, potrzebujesz nagłośnienia.

Dzięki działaniu pętli indukcyjnej osoba słabosłysząca słyszy dźwięk pozbawiony szumów i zakłóceń.

Istnieje kilka rodzajów pętli indukcyjnych, które różnią się od siebie przeznaczeniem.

Jak zapewnić pętlę indukcyjną na wydarzenie?

1. MIEJSCE Z PĘTLĄ INDUKCYJNĄ

Coraz więcej sal (szczególnie widowiskowych, wykładowych, wystawowych) posiada zamontowaną na stałe pętlę indukcyjną. Poszukując miejsca na wydarzenie, zwróć uwagę na możliwość zorganizowania swojego wydarzenia w takiej sali.

Jeśli Twoje wydarzenie odbędzie się w takiej sali – poinformuj o tym w opisie dostępności wydarzenia – patrz: Informacja.

2. WYNAJMIJ PĘTLĘ PRZENOŚNĄ

Przenośna pętla indukcyjna to walizka z przewodem elektrycznym i wzmacniaczem. Przenośną pętlę możesz wypożyczyć (często bezpłatnie) od niektórych organizacji pozarządowych, instytucji kultury lub w niektórych jednostkach samorządowych. Przewodem pętli obejmujesz kilka miejsc na sali, zwykle w kilku pierwszych rzędach. Informację o tym, jakie miejsca są objęte pętlą umieszczasz w opisie dostępności wydarzenia – patrz: Informacja.

3. WYNAJMIJ PĘTLE NASZYJNE

Jeśli organizujesz zwiedzanie lub spacer i masz, możesz zapewnić naszyjne pętle indukcyjne.

To niewielki przewód z wejściem audio, który zakłada każda osoba, która chce skorzystać z pętli.

Pętlę podłącza się do systemu tour guide lub telefonu.

Czasem osoby słabosłyszące mają własne pętle indukcyjne, które noszą ze sobą.

Nie każda osoba słabosłysząca może chcieć korzystać z pętli.

Dla niektórych osób przetworzony dźwięk z pętli nie jest przyjemny.

Nie każda osoba słabosłysząca może korzystać z pętli indukcyjnej.

Może to zrobić wyłącznie osoba, której aparat lub implant posiada cewkę indukcyjną („T”).

UWAGA: Jeśli podczas Twojego wydarzenia można korzystać z pętli, koniecznie oznacz miejsce wydarzenia odpowiednim obrazkiem.

Piktogram pętli to biały rysunek ucha z literą T na granatowym tle.

Jest to znany symbol, który zostanie od razu rozpoznany przez osoby z aparatami słuchowymi.

System FM

System FM to bezprzewodowe urządzenie radiowe, które wspomaga przesyłanie dźwięków na odległość.

Narzędzie to służy osobom słabosłyszącym z aparatami słuchowymi.

System FM znakomicie sprawdza się w trudnych warunkach, czyli tam, gdzie pojawia się szum bądź hałas. Dzięki urządzeniu mowa zostaje odizolowana od zbędnych odgłosów.

Osoba, która mówi, ma nadajnik i mikrofon.

Odbiornik jest połączony z aparatem słuchowym osoby słabosłyszącej.

Odbiornik ma wyjście audio, więc można podłączyć go do innych urządzeń, na przykład komputera, telewizora czy telefonu komórkowego.

Zaproszenie w PJM

Osoby g/Głuche zaproś na wydarzenie w ich własnym języku, czyli PJM. Takie zaproszenie będzie miało formę krótkiego filmu.

- ◆ Przygotuj krótką notatkę, która opowie o wydarzeniu, a następnie przekaz ją do zamigania osobie g/Głuchej, która bardzo dobrze zna język polski lub tłumaczce/tłumaczowi PJM.
- ◆ Dodaj do filmu napisy. Materiał będzie wtedy dostępny dla **osób słabosłyszących i tych, którzy nie znają PJM**. O opracowanie pliku z napisami poproś osobę migającą.
- ◆ Film z miganym zaproszeniem **udostępnij** w mediach społecznościowych i na stronie swojego wydarzenia/organizacji/institucji. Zadbaj, aby znalazł się on **na grupach zrzeszających osoby g/Głuche**. Poproś osobę, która nagrywała zaproszenie, żeby udostępniła je u siebie lub w grupach, gdzie są g/Głusi.
- ◆ Jeśli wydarzenie odbywa się w **nowym miejscu**, to dobrze nagrać migającą osobę **na tle wejścia** do budynku (lub jeśli nie ma takiej możliwości to nagrać dodatkowy film z drogą dotarcia do miejsca docelowego).

Ułatwi to Głuchym dotarcie na Twoje wydarzenie.

UWAGA: Dobrze jest poprosić osobę migającą z tego samego miasta. Znaki polskiego języka migowego różnią się od siebie nawet w różnych miejscowościach, zupełnie jak miejscowe gwary. To samo słowo może wyglądać zupełnie inaczej w Lublinie i w Krakowie czy w Poznaniu.

- ◆ Pamiętaj też o oznaczeniu filmu za pomocą **symbolu migających dłoni**.

Tłumaczenie na PJM

Jeśli chcesz stworzyć wydarzenie dostępne dla g/Głuchych – zapewnij tłumaczenie na polski język migowy. Tłumaczenie odbywa się podczas wydarzenia na żywo lub jest dodawane do filmu.

Tłumaczenie na żywo

Najlepiej, jeśli w swojej organizacji wybierzemy **osobę**, która zajmie **się** kontaktem **z tłumaczkami/tłumaczami** oraz zadba o nich podczas wydarzenia. **Koszt wynajęcia** tłumacza PJM jest zazwyczaj liczony za każdą rozpoczętą godzinę tłumaczenia i zależy od rodzaju wydarzenia. Więcej kosztuje przekład spektaklu czy długiego filmu.

Podczas długich wydarzeń oraz konferencji i debat z udziałem osób g/Głuchych dobrze jest zadbać o **co najmniej dwie tłumaczki/tłumaczy**, którzy będą mieli możliwość wymieniania się podczas pełnienia swoich obowiązków. Zwykle potrzebujesz co najmniej dwie osoby tłumaczące na wydarzenie, które trwa **powyżej 1 godziny**. Jednak jest to uzależnione także od rodzaju wydarzenia. Podczas kontaktu z tłumaczką/tłumaczem dopytaj, czy potrzebna będzie druga osoba do tłumaczenia.

UWAGA: Z tłumaczem/ami skontaktuj się **kilka tygodni przed wydarzeniem**.

Nie należy zostawiać tego na ostatnią chwilę, bo mogą wystąpić trudności ze znalezieniem odpowiedniej osoby (tłumacze obsługują różne wydarzenia, ale także towarzyszą g/Głuchym w różnych sytuacjach życia codziennego. Wcześniejszy kontakt z tłumaczem pozwoli mu na lepsze rozdysponowanie swojego czasu i efektywniejszą współpracę).

Jak przygotować wydarzenie tłumaczone na PJM?

- ◆ Przekaż tłumaczce/tłumaczowi **jak najwięcej informacji** o swoim wydarzeniu;
- ◆ Tłumaczce/Tłumaczowi potrzebne są: data, godziny rozpoczęcia i zakończenia, miejsce, a także rodzaj wydarzenia;
- ◆ Przekaż również **materiały dodatkowe** takie jak: scenariusz spektaklu, teksty piosenek, lista nazwisk uczestników wystawy, specjalistyczne słowa, notatka o wykładzie. Dzięki temu tłumacz lepiej przygotowuje się do przekładu;

UWAGA: Jeśli chcesz zamówić tłumaczenie koncertu lub spektaklu, uwzględnij obecność tłumaczki/tłumacza podczas prób.

- ◆ Zadbaj o to, żeby tłumacz był **dobrze oświetlony** i aby znajdował się **na jednolitym tle**. Dotyczy to zarówno wydarzeń na żywo, jak i online;
- ◆ Zadbaj o to, by **Głusi mieli zarezerwowane miejsca**, z których dobrze będą **widzieć** tłumacza. Najlepsze są miejsca **z przodu widowni**;

Zaopiekuj się tłumaczem podczas wydarzenia.

Umów się z nim chwilę wcześniej. Wskaż mu, gdzie ma usiąść.

Upewnij się, że ma się czego napić. Przekład symultaniczny to trudna praca, której trzeba zapewnić odpowiednie warunki.

Gdzie szukać tłumacza PJM?

1. Zapytać Głuchych odbiorców.

Dlaczego? Język PJM jest dynamiczny, wciąż pojawiają się w nim nowe słowa, które są tworzone przez różne środowiska osób g/Głuchych. Podobnie jest w języku polskim. Osoby młodsze wyrażają się nieco inaczej niż ich rodzice czy dziadkowie. Dlatego dobrze, jeśli styl migania jest zrozumiały dla danego środowiska, a kto najlepiej będzie wiedział o tym, który tłumacz będzie dla niego najlepszy? Oczywiście jego odbiorca.

2. Jeśli wśród Twojej publiczności nie ma jeszcze osób g/Głuchych, **zapytaj w znanych organizacjach oraz instytucjach**, które tworzą dostępne wydarzenia.
3. Można również skorzystać z **Biuletynu Informacji Publicznej**. Znajduje się w nim rejestr tłumaczy PJM z całego województwa. Znajdziemy w nim listę tłumaczy wraz z kontaktami, należy również sprawdzić, czy dany tłumacz działa w swojej gminie.

Tłumacze PJM często działają w konkretnych dziedzinach – niektóre na przykład chętniej przekładają wydarzenia kulturalne, inni wolą tłumaczenia w szkołach czy na uczelniach.

WAŻNA UWAGA!

- ◆ Nigdy nie traktuj tłumacza jako uczestnika wydarzenia;
- ◆ Nie zachęcaj go do wyrażania prywatnych opinii ani brania udziału w warsztatach (to nie jest uczestnik, on jest narzędziem komunikacji);
- ◆ Gdy mówimy, zwracamy się bezpośrednio do osoby g/Głuchej.

Utrzymuj z nią **kontakt wzrokowy**. To ona jest adresatem wydarzenia. Tłumacz pozostaje **narzędziem komunikacji**. Nie należy traktować tłumacza jak organizatora, który w wolnej chwili może zrobić coś innego.

TŁUMACZENIE DODANE DO FILMU

Jeśli posiadasz na to fundusze i chcesz udostępnić materiał wideo ze swojego wydarzenia, możesz nagrać tłumaczenie i dodać je w prawym dolnym rogu filmu. Pamiętaj o tym, aby postać zajmowała $\frac{1}{8}$ **ekranu**, zapewni to jej dobrą widoczność. O nagranie takiego tłumaczenia możesz poprosić tłumaczkę/tłumacza PJM lub osobę g/Głuchą, która bardzo dobrze zna język polski. Pamiętaj, że jeśli nagranie tłumaczenia ma zrobić osoba g/Głucha – potrzebuje do tego napisów.

Kody QR

Jak umieścić informacje w PJM na wystawie, w przestrzeni miasta czy na materiałach promocyjnych?

Możesz wykorzystać do tego kody QR. Generowanie kodów QR jest bezpłatne i możesz to zrobić w kilka minut. W kodzie umieść symbol migających dłoni.

W kodzie może znajdować się np. mapa dotarcia do miejsca z wyjaśnieniem w PJM, filmik o danym miejscu (co to za miejsce, co można w nim robić, zobaczyć), wydarzeniu lub opis wystawy.

Umieść kod QR w widocznym miejscu.

Przykładowe zdjęcie kodu QR z migającymi dłońmi.

Informacja

W opisie wydarzenia, który umieszczasz w social mediach, na stronie internetowej czy na drukowanej ulotce, dodaj element zatytułowany **Dostępność**. Niech to będzie nieodłączna część każdego opisu wydarzenia.

Poinformuj tu o **dostępności** miejsca i wydarzenia **lub jej braku**. Umieść tu informacje o wszystkich możliwych **rozwiązaniach** zwiększających dostępność i/lub **barierach** dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Pisz uczciwie i konkretnie. Ważna jest szczerowość, a nie koloryzowanie rzeczywistości. Rzetelna informacja pozwoli uniknąć rozczarowań.

Opisz bariery w sposób obiektywny i rzeczowy. Nie dodawaj stwierdzeń oceniających, że dana przeszkoda jest niemożliwa do samodzielnego pokonania przez osobę z niepełnosprawnością. Ocenę sytuacji i podjęcie decyzji o skorzystaniu z asysty zostaw osobie z niepełnosprawnością.

Przykładowy zapis I:

Dostępność

- Spotkanie będzie tłumaczone na polski język migowy.
- Tłumaczka PJM będzie po lewej stronie sceny.
- Na sali widowiskowej będzie działała pętla indukcyjna.
- Pętla będzie dostępna w trzech pierwszych rzędach po lewej stronie.
- W dotarciu na spotkanie i podczas pobytu na wydarzeniu można skorzystać ze wsparcia asystentów.

Dojazd

- Najbliższe przystanki to: Zielona 01, Zielona 02 (linie 5,6, 33, 150) i Centrum 01 (linie 27, 44)
- Najbliższe miejsce parkingowe dla osoby z niepełnosprawnością znajduje się przy ulicy Długiej.
- Chodnik na trasie z przystanku do budynku jest nierówny.
- Do wejścia prowadzą schody. Można skorzystać z platformy przyschodowej.
- Toaleta dla osób z niepełnosprawnością znajduje się na parterze.
- Kontakt w sprawie dostępności: dostepnosc@domkulturyx.pl

- Szatnia, odbiór wejściówek oraz kontakt z asystentami dostępny będzie przy schodach wejściowych oraz na parterze, zaraz po wejściu do budynku. Asystentki i asystenci będą mieli na sobie identyfikatory z napisem: „asysta”.

UWAGA: Jeżeli Twoje wydarzenie odbywa się w instytucji, która na swojej stronie internetowej ma zamieszczoną informację o dostępności, możesz podać adres tej strony, na przykład w taki sposób:

Informacje dotyczące dostępności Domu Kultury X: www.domkulturyx.pl/dostepnosc

Przykładowy zapis II:

Dostępność

- Informacje dotyczące dostępności Domu Kultury X: www.domkulturyx.pl/dostepnosc
- Jeśli chciałabyś/chciałbyś zgłosić szczególne potrzeby, wypełnij formularz zgłoszeniowy (tutaj podajesz link do formularza)
- Kontakt w sprawie dostępności: dostepnosc@domkulturyx.pl

Planuj dostępność rozważnie

Niektóre rozwiązania z zakresu dostępności wiążą się z koniecznością zapewnienia na nie środków finansowych.

Żeby na przykład nie tłumaczyć na PJM wydarzenia, w którym nie biorą udziału osoby g/Głuche, możesz umówić się z tłumaczem/tłumaczką na rezerwację terminu i w opisie dostępności wydarzenia poprosić osoby chcące w nim uczestniczyć o zgłoszenie swoich potrzeb z pewnym wyprzedzeniem (np. do 3–7 dni przed datą rozpoczęcia wydarzenia). Jeśli do tego czasu nikt nie zgłosi takiej potrzeby – nie wydasz niepotrzebnie środków finansowych i zwolnisz tłumacze/tłumaczowi termin, w którym jej/jego obecność może być uzasadniona i potrzebna gdzieś indziej.

UWAGA: Najpierw zapytaj tłumacza/tłumaczkę, czy zgodzi się na takie rozwiązanie. Jest to kwestia indywidualna i nie każdy może chcieć w ten sposób się umówić. Jeśli uzyskasz zgodę, wtedy możesz publikować informację o wydarzeniu i obowiązkowy formularz lub adres mailowy do zgłoszenia potrzeby tłumaczenia.

Przykładowy zapis III

(Jeśli wcześniej rezerwujemy tłumacza PJM, ale tłumaczenie uzależniamy od tego, czy ktoś zgłosi takie zapotrzebowanie)

Dostępność

- Jeśli podczas wydarzenia potrzebujesz tłumaczenia na polski język migowy lub chcesz skorzystać z pętli indukcyjnej, zgłoś nam swoją potrzebę do 30 września na adres: ...@...
- Informacje dotyczące dostępności Domu Kultury X:
www.domkulturyx.pl/dostepnosc

Formularz zgłoszeniowy

Jeśli organizujesz wydarzenie zamknięte, na które konieczne są zapisy, skorzystaj z formularza. Możesz użyć do tego narzędzi Google. W formularzu zapytaj o **potrzeby** i **preferowaną formę kontaktu**. Wymień te, które jesteś w stanie zapewnić. Dodaj pozycję: Inna odpowiedź.

Jeśli wydarzenie ma być otwarte, również możesz użyć formularza. Pozwoli Ci to zorientować się, kogo możesz się spodziewać i zapewnić niezbędną dostępność.

Jak zapytać?

Twoje pytanie o potrzeby w formularzu zgłoszeniowym może brzmieć na przykład tak:

CO UŁATWIŁOBY CI UDZIAŁ W WARSZTACIE?

- a) asysta – pomoc w dotarciu z przystanku i na przystanek
- b) asysta podczas warsztatu
- c) pętla indukcyjna
- d) tłumaczenie na polski język migowy
- e) Inna odpowiedź:

W pytaniu o preferowaną formę kontaktu podaj przynajmniej jedną możliwość kontaktu poza kontaktem telefonicznym (np. sms, e-mail).

Na koniec

Jeśli chcesz poszerzyć wiedzę z zakresu zapewniania dostępności kultury, możesz zajrzeć do poniższych pozycji. Znajdziesz je w internecie.

Wytyczne ws. dostępności wydarzeń dla m.st. Warszawy – Monika Szczygielska, Anna Żórawska, Warszawa 2018, aktualizacja 2020

Wrocławskie standardy dostępności kultury i wydarzeń – Fundacja Katarynka, Wrocław 2021

Lubelskie standardy dostępności kultury <https://lublin.eu/kultura/dostepnosc/lubelskie-standardy-dostepnosc-kultury/>

Warszawska Akademia Dostępności – kompendium praktycznej wiedzy, które znajdziesz na kanale YouTube: <https://www.youtube.com/@WarszawskaAkademiaDostepnosci>

Możesz również skontaktować się z organizacjami pozarządowymi, które specjalizują się w temacie dostępności usług i wydarzeń dla osób z różnymi potrzebami.

O AUTORKACH

Justyna Kazek – specjalistka do spraw dostępności, prowadzi szkolenia z tworzenia dostępnych wydarzeń i z pierwszego kontaktu z osobami z niepełnosprawnością. Tworzy teksty łatwe do czytania i rozumienia (ETR) i napisy dla niesłyszących, prowadzi warsztaty twórcze z dziećmi i z młodzieżą z niepełnosprawnością. Pomysłodawczyni i współtwórczyni lubelskich standardów dostępności kultury. Asystentka osobista osób z niepełnosprawnościami. Członkini zarządu Stowarzyszenia Otwieracz. Dwukrotna stypendystka Prezydenta Miasta Lublin. Lektorka, instruktorka teatralna, logopedka.

Wioletta Stępniak – Głucha od urodzenia, od dziecka biegle posługująca się Polskim Językiem Migowym. Od roku 2012 aktywnie prowadzi kursy języka migowego. Trenerka w Stowarzyszeniu Otwieracz. Współpracuje z wieloma instytucjami. Stale służy pomocą przy różnego rodzaju projektach skierowanych do środowiska osób niesłyszących, a jej działania obejmują prowadzenie konsultacji w temacie Polskiego Języka Migowego. Jest laureatką Nagrody Żurawie – Lubelskie Wyróżnienia Kulturalne w kategorii Słowo. Na co dzień pracuje w Galerii Labirynt.